

На правах рукопису

ВРЪБЛЕВСЬКА
Олена Василівна

ЕКОЛОГІЧНІ ВИТРАТИ В ЛІСОЗАГОТІВЕЛЬНОМУ ВИРОБНИЦТВІ
(на прикладі комплексних лісових підприємств
Львівської області)

Спеціальність 08.08.01 - Економіка природних ресурсів
та природокористування

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів - 1995

Ав 32.740

Дисертація є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економіки і менеджменту лісових підприємств Українського державного лісотехнічного університету

Науковий керівник - доктор економічних наук,
професор СИЧКЕВИЧ І.М.

Офіційні опоненти - доктор економічних наук,
професор ІНАТКОВИЧ Д.І.;
кандидат економічних наук
ГРИНІВ Л.С.

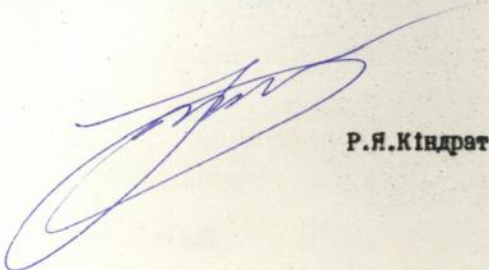
Провідна установа - Інститут регіональних досліджень
НАН України (м.Львів)

Захист відбудеться "14" вересня 1995 р. в 11⁰⁰ год.
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 04.03.04
Українського державного лісотехнічного університету за
адресою: 290057, м.Львів, вул.Пушкіна, 103, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці
Українського державного лісотехнічного університету.

Автореферат розісланий "3" серпня 1996 р.

Вчений секретар
спеціалізованої
вченої ради

Р.Я.Кіндрат

ЛНБ України ім.В.Стефаника
00755707 (V)

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Сучасна ситуація в Україні характеризується тим, що поряд з глибокою екологічною кризою, яку переживає більшість країн світу, має місце повна дестабілізація економіки. Незважаючи на це, побудова економічного механізму раціонального природокористування повинна йти паралельно з оновленням всієї господарської системи у напрямку поступового формування ринкового середовища. Згідно закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" передбачається справляння плати за екологічну шкоду, яка завдається навколишньому середовищу, що цілком відповідає ринковому принципу економічної відповідальності суб'єкта за результати своєї діяльності. Ці платежі запроваджуватимуться по мірі виходу економіки з кризи. Отже витрати, пов'язані зі споживанням природного потенціалу, - екологічні витрати - поступово займуть своє місце серед інших витрат виробництва продукції.

На цей час практично відсутня система платежів за такі види екологічної шкоди, як пошкодження лісових ґрунтів, дерев, знищення підросту, що дозволяє лісокористувачам безконтрольно чинити негативний вплив на ліси, призводить до надмірного споживання лісових ресурсів, підриву здатності лісового середовища до самовідновлення. Виходячи з цього, одними з основних завдань економічної науки в галузі регулювання лісокористування поставть розробка теоретичних концепцій еколого-економічної шкоди, екологічних витрат, встановлення нормативів екологічної шкоди і платежів за неї.

Мета і задачі дослідження. Основною метою дослідження є розробка методики визначення плати за екологічну шкоду в

лісозаготівельному виробництві і нормативів плати. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких задач:

- аналіз та оцінка масштабів екологічної шкоди, яка завдається лісам Львівської області;
- визначення понять і розробка класифікацій екологічної і еколого-економічної шкоди;
- поглиблення теоретичних положень концепції екологічних витрат виробництва;
- визначення суті екологічних платежів та їх функцій і місця серед інших платежів лісокористувача;
- аналіз існуючих методів визначення екологічної шкоди та нормативів плати за неї;
- розробка методики встановлення плати за пошкодження ґрунтів, дерев, знищення підросту та визначення нормативів плати для лісозаготівельних підприємств Карпатського регіону;
- розробка заходів економічного стимулювання лісозаготівельних підприємств, що забезпечуть виконання ними екологічних вимог.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дисертаційного дослідження виступають еколого-економічна шкода і екологічні витрати лісозаготівельного виробництва як економічні категорії. Об'єктом дослідження є комплексні лісові підприємства ДЛГО "Львівліс".

Ступінь вивчення питання. Різним аспектам проблеми економічного регулювання раціонального природокористування присвячені роботи багатьох вчених. Питання про еколого-економічну шкоду, екологічні витрати розглядаються у роботах Бабунаєвлі Г.В., Балацького О.Ф., Волощенко С.І., Гофмана К.Г., Дьоміної Т.А., Жадана О.І., Жаркової І.А., Мельника

Л.Г., Невєрова О.В., Санжарєвського В.А., Сивякевича І.М., Туниця Д.Ю., Хачатурова Т.С. та інших. Західні вчені - Х.Р.Варіан, Е.Дж. Долан, Д.Ліндсей, А.Ніс, В.А.Хафкамп та інші - досліджували ці проблеми з позицій мікроекономічної теорії. Роботи зазначених авторів склали теоретичну основу дослідження. Аналіз цих робіт показує, що багато питань у цій галузі носять дискусійний характер. Разом з тим, зміни, що відбуваються у суспільстві, розширяють коло еколого-економічних проблем і висувують нові задачі, які вимагають термінового вирішення. Однією з них є розробка системи платежів за екологічну шкоду в лісозаготівельному виробництві.

Методологія та методика досліджень. Для розв'язання окремих задач дисертаційного дослідження використані методи кореляційного аналізу, диференціального та інтегрального обчислення, порівняльного аналізу, експертної оцінки, статистичні.

Наукова новизна. В дисертації розроблено класифікацію екологічної шкоди, що є результатом нерационального лісокористування, та розглянуть процес її трансформації в економічну. Теоретично обгрунтовано сутність і функції плати за екологічну шкоду як одного з видів екологічних витрат. Розроблено методику визначення плати за пошкодження лісових ґрунтів, дерев, знищення підросту та обраховані нормативи плати; запропоновано нові показники для визначення екологічної ефективності виробництва. Висунуто пропозиції щодо статистичного обліку екологічних витрат у лісозаготівельному виробництві та економічного стимулювання додержання екологічних стандартів.

Практичне значущість роботи. Методика та нормативи

цодо вдосконалення обліку екологічної шкоди і екологічних плати за екологічну шкоду у лісовготівельному виробництві пропонуються до впровадження на лісових підприємствах Карпатського регіону. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані: Мінприродою та Мінлігоспом України - для стягнення плати за екологічну шкоду і вдосконалення системи стимулювання додержання стандартів на стан лісів; галузевими і територіальними плановими органами - для вдосконалення обліку екологічних витрат виробництва; Державним комітетом по статистиці України - для вдосконалення статистичного обліку екологічної шкоди і екологічних витрат.

Апробація роботи. Матеріали наукових досліджень розглядалися на науково-практичних конференціях викладачів і співробітників Українського державного лісотехнічного університету (1992, 1994). Робота є частиною наукових досліджень, які виконуються кафедрою економіки і менеджменту лісових підприємств УДЛУ по держбюджетній темі "Організація лісового господарства на принципах ринкової економіки" (номер держреєстрації 0193U029290). Теоретичні положення роботи використовуються при читанні курсу "Економіка природокористування".

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається з вступу, чотирьох глав, заключення, списку використаної літератури і 11 додатків. Загальний обсяг роботи складає 120 сторінок основного (текстового) змісту. Робота ілюстрована 17 рисунками, 20 таблицями. Список літератури включає 133 найменування.

Публікація роботи. Основні положення дисертації викладено в 4 роботах загальним обсягом 1.68 друкованого аркуша.

2. ЗМІСТ РОБОТИ

В дисертації зроблений критичний огляд літератури по темі дослідження, проаналізовані ступінь вивчення питання, визначені мета дослідження і завдання, розкриті теоретична і методологічна основи досліджень. Подається аналіз і оцінка екологічної шкоди, яка завдається лісам Львівської області.

В теоретичній частині дисертації розглядається класифікація екологічної шкоди, аналізується процес трансформації екологічної шкоди в економічну, методи обчислення і структура еколого-економічної шкоди. Аналізується теоретична концепція екологічних витрат та пропонується їх класифікація. Уводиться поняття екологічних витрат виробництва, визначаються їх функції та аналізується їх місце серед інших платежів лісокористувача. З позицій мікроекономічної теорії розглядається еколого-економічна шкода та вплив платежів на зведеніку винуватця екологічної шкоди. Порівнюються системи і методи встановлення платежів.

Дисертаційна робота містить методику і економічні моделі встановлення нормативів плати за пошкодження лісових ґрунтів, дерев, зниження підросту, на основі яких розраховані нормативи плати за екологічну шкоду. Пропонуються показники екологічної ефективності лісозаготівельного виробництва. Аналізується вплив екологічних витрат, визначених на основі нормативів плати і оцінки масштабів екологічної шкоди, на показники діяльності ДЛГО "Львівліс". Структурно-логічна схема дослідження представлена на рис. 1.

3. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Аналізувати сучасну екологічну ситуацію, яка склалася на лісових підприємствах Львівської області, і оцінювати

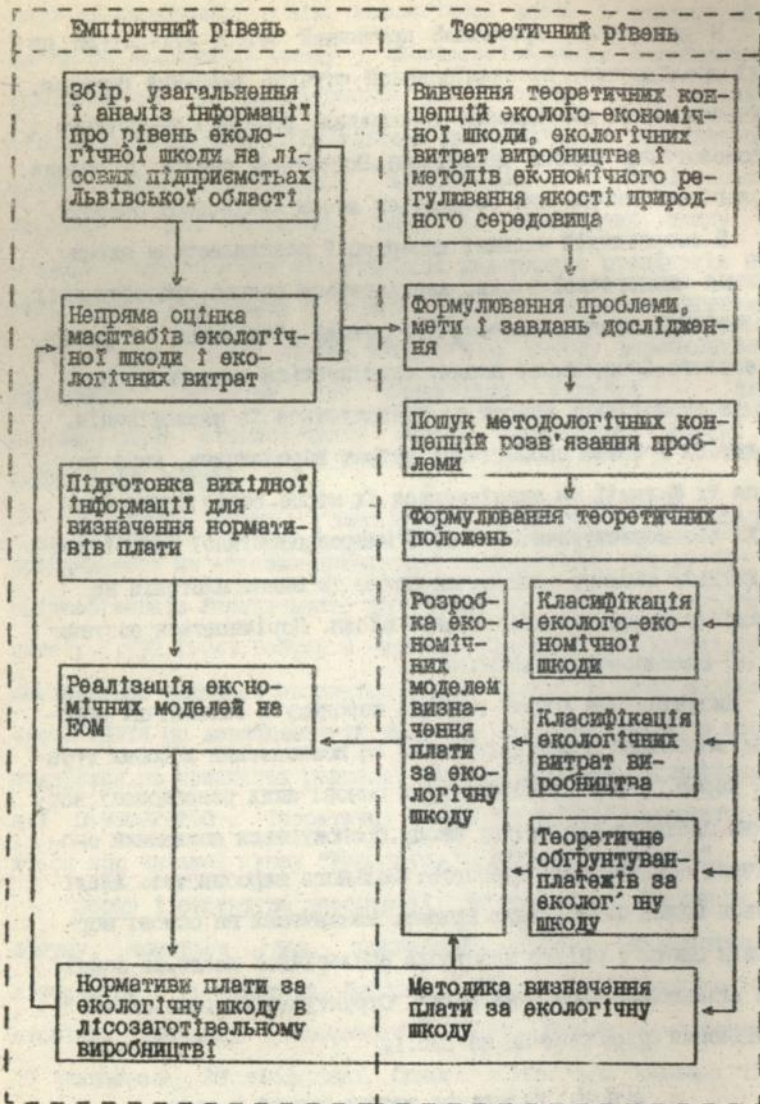

Рис.1. Структурно-логічна схема дослідження.

існуючий рівень екологічної шкоди, що завдається лісам, надзвичайно важко. оскільки облік цієї шкоди практично відсутній. Інформація про лісопорушення і грошові стягнення за них, одержана відділом охорони і захисту лісу ДЛГО "Львівліс", свідчить про стійке збільшення об'єму безбілетних рубок (від 5 м³ в 1990 році до 70 м³ в 1993 році), нерационального розкряжування деревини (від 8 м³ в 1991 р. до 69 м³ в 1993 р.), пошкоджень дерев не до ступеня припинення росту (від 119 м³ в 1991 р. до 33 м³ в 1993 р.) при лісозаготівлях. Об'єм самовільних рубок, здійснених громадянами та організаціями, за останні п'ять років зріс у 8.3 рази. При цьому збільшився об'єм лісопорушень, скоєних невиявленими лісопорушниками. На посилення антропогенного тиску на природне середовище в останні роки вплинули загальне погіршення економічної ситуації в Україні, зростання цін на деревину, відсутність належного обліку екологічної шкоди і економічної відповідальності за заподіяну шкоду.

Оскільки статистичний облік таких видів екологічної шкоди, як пошкодження лісових ґрунтів, знищення підросту, забруднення середовища викидами лісозаготівельної техніки, а також облік втрат цінної деревини через завищення висоти пнів не здійснюється, нами зроблено оцінку масштабів цих видів шкоди непрямым шляхом.

При розгляданні негативного впливу людської діяльності на ліс як природну систему необхідно чітко розрізняти екологічну шкоду як фактор, що впливає на біологічні процеси та продуктивність насаджень, і економічну, або еколого-економічну шкоду, яка є відображенням екологічної в

економічній системі суспільства. Екологічною шкодою, заподіяною лісовій екосистемі в процесі антропогенної діяльності, доцільно вважати такі зміни властивостей лісового середовища, що ведуть до погіршення реалізації його еколого-економіко-соціальних функцій. На основі виділення основних шкодоутворюючих факторів ми пропонуємо класифікацію екологічної шкоди, заподіяної в процесі лісокористування (рис.2).

Зміни, які відбуваються в природній системі, знаходять своє відображення в економічній системі суспільства. Втрати якості середовища призводять до виникнення додаткових витрат у різних сферах народного господарства. Ці витрати зумовлені необхідністю здійснення виробництва в змінених умовах природно-економічного середовища. Отже, економічна оцінка екологічної шкоди (погіршення якості середовища) разом з усіма додатковими витратами і недоодержаним доходом суспільства становить у сукупності еколого-економічну (або економічну) шкоду, наслідком якої є зниження ефективності народного господарства в цілому. Таким чином, еколого-економічна шкода є вартісним відображенням всіх змін, які трапляються у природному і соціальному середовищі під впливом деструктивної по відношенню до природного середовища антропогенної діяльності.

Еколого-економічна шкода проявляється у формі екологічних витрат, поняття яких, однак, є значно ширшим, оскільки включає також витрати запобігання екологічної шкоди. На нашу думку, екологічні витрати виробництва - це сукупність витрат суспільства, виникнення яких спричинено наявністю екологічної шкоди при виробництві продукції або

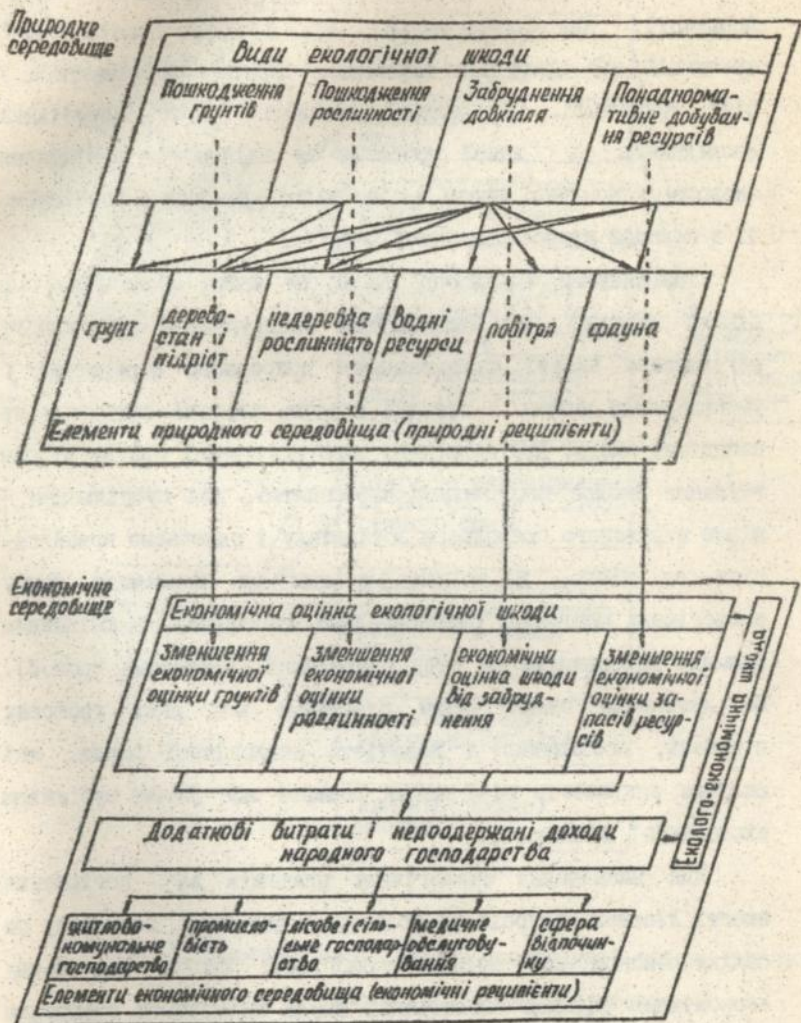

Рис.2. Екологічна шкода, її класифікація і трансформація в економічну.

має на меті її попередження. Екологічні витрати виробника - це частина загальних екологічних витрат виробництва даної продукції, яка покривається за рахунок собівартості продукції або прибутків виробника, тобто відображається у ціні продукції. На основі вивчення робіт зарубіжних дослідників з даної проблеми ми здійснюємо порівняння еколого-економічної шкоди з зовнішніми ефектами і аналізуємо її з позицій мікроекономічної теорії.

Розглянувши екологічну шкоду як явище економічне, ми дійшли висновку, що економічним інструментом ефективного регулювання якості навколишнього природного середовища в умовах ринку можуть і повинні служити платежі винуватця за заподіяну шкоду. Для виробника вони виступають однією з форм ретілення екологічних витрат виробництва, для суспільства - мірою втраченого природного потенціалу і одночасно компенсацією за нього. В зв'язку з цим ми виначили групу екологічних платежів, безпосередньо пов'язаних з шкідливим впливом виробництва на стан природного середовища (рис.3). Ми називаємо екологічними платежами всі види грошових стягнень, пов'язаних з наявністю екологічної шкоди, які сплачує винуватець цієї шкоди державі або іншим суб'єктам економічної діяльності.

Для визначення екологічних платежів за погіршення якості лісових ресурсів ми пропонуємо методику, засновану на обліку економічної оцінки екологічної шкоди. При цьому економічною оцінкою екологічної шкоди вважається зменшення економічної оцінки лісового ресурсу внаслідок погіршення його якості під руйнівним впливом виробничої діяльності. У методиці використовується рентний підхід до визначення

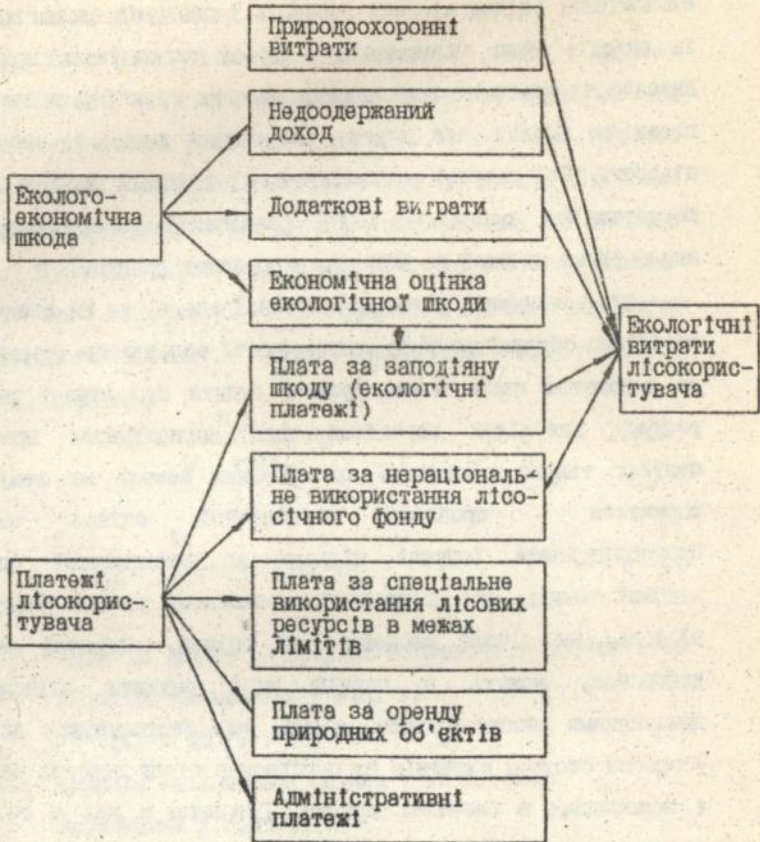

Рис.3. Взаємозв'язок еколого-економічної шкоди, платежів і екологічних витрат лісокористувача

економічної оцінки лісових ресурсів і платежів за погіршення їх якості. Вона складається з трьох економічних моделей: визначення плати за пошкодження лісових ґрунтів; визначення плати за пошкодження дерев; визначення плати за знищення підросту. Всі платежі розраховуються на єдиній теоретичній і нормативній основі. Для реалізації запропонованих економічних моделей на ЕОМ складено пакет програм.

Для визначення рівня екологічної шкоди, як ми вважаємо, необхідно обґрунтувати показник якості середовища (ресурсу), за допомогою якого можна було б судити про втрату якості ресурсу внаслідок нерационального користування ним. В пошуках такого показника для лісових земель ми вимушені торкатися проблеми економічної оцінки землі. Проаналізувавши існуючі підходи до економічної оцінки лісових земель, які побудовані в основному на базі рентного підходу, ми дійшли висновку, що оцінки, одержані за їх допомогою, можуть в певній мірі служити відносними показниками якості лісових земель, але застосування їх для розробки системи платежів за погіршення стану лісових земель є неможливим з багатьох причин. Головною з них є те, що оцінка, яку ми одержуємо при їх застосуванні, є оцінкою не ресурсу (землі), а покупної ціною ренти, тобто оцінкою продукту (деревини). Ми ж дотримуємося тієї думки, що здійснюючи оцінку, слід розрізняти оцінку продуктів, вироблених з використанням природних ресурсів, і оцінку самих ресурсів. Тому в нашому дослідженні ми виходимо з того, що земля повинна мати самостійну, притаманну їй власну оцінку, характеристику, що відображає її родичість і прямо пов'язана з потоком доходу (множинне значень доходу від

лісової землі), але не дорівнює йому. Це спонукало нас до розробки свого показника.

Для його визначення ми співставляємо землю і капітал на тій підставі, що вони є джерелами доходу. Ми приймаємо, що оцінкою (показником родючості) лісової землі може слугувати розмір капіталу, теперішня вартість потоку доходу від якого дорівнює аналогічному показникові, розрахованому для лісових земель. Поток доходу від капіталу вважається множина значень його приросту, які приріст приймає протягом досліджуваного періоду. Отже, економічна оцінка лісової землі (Π) дорівнює:

$$\Pi = \frac{D_{pv}}{\ln(1+p)t_p}, \quad (1)$$

$$D_{pv} = \int_0^{t_p} D(t)\alpha(t)dt, \quad (2)$$

де $D(t)$ - функція доходу - приріст економічної оцінки 1 га лісового насадження у віці t :

$$D(t) = (EO(t))', \quad (3)$$

$EO(t)$ - функція економічної оцінки 1 га лісового насадження у віці t ;

$\alpha(t)$ - процентний фактор теперішньої вартості:

$$\alpha(t) = 1/(1+p)^t, \quad (4)$$

t_p - вік рубки;

p - норматив економічної ефективності.

Показник якості лісових ґрунтів встановлюється на підставі функції економічної оцінки 1 га лісового насадження, визначеної за загальною продуктивності насаджень, тобто враховуючи оцінку як залишеної, так і

вибраної частини насадження. При цьому для визначення оцінки вибраної частини насадження нами запропоновано метод, що заснований на одержанні залежності між економічною оцінкою і об'ємом стовбура.

Прийнявши розглянутий вище показник як такий, що відображає якість лісових ґрунтів, і припустивши, що зменшення економічної оцінки лісових ґрунтів - тобто втрата їх якості, що складає екологічну шкоду - є прямо пропорційною до площі пошкоджень (оскільки пошкоджені ґрунти вилучаються з використання) пропонуємо таку економічну модель для визначення плати за пошкодження лісових ґрунтів в процесі рубок:

$$\Pi = \frac{k}{100} S \Pi a , \quad (5)$$

де Π - розмір плати, тис.крб.;

S - площа лісосіки, га;

k - величина мінералізованої поверхні ґрунту, у процентах від площі лісосіки;

Π - ставка плати, крб./га;

a - коефіцієнт, який враховує очікуване поширення ерозії.

Нормативи плати за пошкодження лісових ґрунтів, розраховані за даною моделлю, приведено в таблиці 1. Для забезпечення належного рівня платежів із зростанням цін нормативи слід індексувати у відповідності до рівня інфляції порівняно з 01.01.1954 р.

Плату за пошкодження дерев до ступеня припинення росту пропонується визначати на підставі економічної оцінки недоодержаного доходу, яким виступає різниця потенційної економічної оцінки біомаси, яку можна було б одержати в разі

НОРМАТИВИ ПЛАТИ ЗА ПОШКОДЖЕННЯ 1 ГА ЛІСОВИХ ҐРУНТІВ
(1 лісотаксовий пояс, ґрунт нестійкий)

Таблиця 1

Тип умов місце-зростання	Основна лісоутворююча порода	Бонітет	Рівень плати, тис.крб.			
			пологі схили до 10°	спадисті схили 11° - 20°	круті схили 21° - 30°	дуже круті схили більше 30°
			1	2	3	4
A2, A3	сосна	II	4260.9	4666.7	5681.2	6087.0
B2, B3	сосна	I	6149.3	6735.0	8199.1	8784.8
C2	ялина	I	6149.3	5940.7	7232.1	7748.7
	бук	II	3583.4	3924.7	4777.9	5119.2
	дуб	II	4504.4	4933.4	6005.9	6434.9
	сосна	Ia	8526.8	9338.9	11369.1	12181.2
C3	ялина	Ia	7585.7	8308.2	10114.3	10836.8
	ук	I	5336.2	5844.4	7114.9	7623.2
	дуб	I	4504.4	4933.4	6005.9	6434.9
	сосна	Ia	8526.8	9338.9	11369.1	12181.2
C4	ялина	II	4158.1	4554.1	5544.1	5940.2
	бук	II	3583.4	3924.7	4779.9	5119.2
D1	дуб	III	2904.9	3181.6	3873.2	4149.9
D2	бук	Ia	6400.0	7009.5	8533.3	9142.8
	дуб	II	4504.4	4933.4	6005.9	6434.9
D3	бук	II	3583.4	3924.7	4777.9	5119.2
	дуб	I	6914.0	7572.5	9218.7	9877.2
	ялина	Ia	10718.1	11738.9	14290.8	15311.6
D4	бук	II	3583.4	3924.7	4777.9	5119.2
	дуб	I	6914.0	7572.5	9218.7	9877.2
	ялина	II	4158.1	4554.1	5544.1	5940.2
D5	вільха ч.	I	743.5	814.3	991.3	1062.2

ЛНБ ім. В. Стефанишина
АН України

продовження росту дерева, і фактичної на момент пошкодження. Виходячи з аналізу варіантів визначення потенційної оцінки, нами прийнято таку економічну модель встановлення плати за пошкодження дерев до ступеня припинення росту:

$$\Pi = \alpha(t_p - t_0) \frac{EO(t_p)}{N(t_p)} - \frac{EO(t_0)}{N(t_0)} \quad (6)$$

де Π - ставка плати за пошкодження одного дерева, тис.крб.;
 $EO(t_p)$, $EO(t_0)$ - економічна оцінка деревостану на 1 га у віці рубки t_p і у віці пошкодження t_0 ;
 $N(t_p)$, $N(t_0)$ - кількість дерев на 1 га у віці рубки і у віці пошкодження;

$\alpha(t_p - t_0)$ - коефіцієнт дисконту для періоду $t_p - t_0$.

Встановлення обсягу плати за зниження підросту пропонується здійснювати на підставі економічної оцінки зниженого підросту. При цьому економічну оцінку і тис.лт. підросту даної породи у віці t_0 пропонується визначати не ватретним способом, який полягає в обчисленні ватрат на вирощування лісових культур до віку t_0 , а зворотнім шляхом, - на основі економічної оцінки деревостану у віці рубки, приведеної до віку t_0 . Розв'язання даної задачі як проблеми ефективності збереження запасу на корені приводить до висновку, що величина економічної оцінки підросту у віці t_0 може бути не більше, ніж це встановлено нерівністю:

$$EO_{\Pi}(t_0) < EO(t_p) \alpha(t_p - t_0) \quad (7)$$

де $\alpha(t_p - t_0)$ - процентний фактор теперішньої вартості для періоду $t_p - t_0$;

$EO(t_p)$ - економічна оцінка деревостану на 1 га у віці рубки, тис.крб.;

$EO_{\Pi}(t_0)$ - економічна оцінка підросту на 1 га у віці t_0 , тис.крб.

Визначена таким чином величина економічної оцінки підросту на 1 га є максимальною, яка забезпечує мінімальний темп економічного росту за період обороту рубки і задовільняє критерію економічної ефективності збереження запасу на корені. Це означає, що будь-які витрати, пов'язані з лісовідновленням, які перевищують $EO_{\Pi}(t_0)$, повинні визнаватися недоцільними, такими, що не відповідають вимозі розширеного відтворення, не забезпечують ефективного економічного росту. Якщо ж вони є середніми по галузі, тобто наближаються до суспільно-необхідних, то це говорить про занижену величину $EO(t_p)$, яка базується перш за все на таксах за деревину.

Виходячи з цих міркувань, величину нормативу плати за знищення підросту пропонується вираховувати за формулою:

$$\Pi = \frac{EO(t_p) \alpha(t_p - t_0)}{N(t_0)}, \quad (8)$$

де Π - норматив плати за 1 тис.шт. знищеного підросту, тис.крб.;

$N(t_0)$ - кількість підросту у віці t_0 , при якій забезпечується природне поновлення, тис.шт./га.

Нормативи плати, що розраховані на базі даної методики, пропонуються для запровадження на лісових підприємствах Карпатського регіону. Для оцінки впливу даних нормативів на показники діяльності ДЛГО "Львівліс" у 1993 р. обраховано величину екологічних витрат, пов'язаних з окремими видами екологічної шкоди. Для відображення екологічної шкоди в результатах діяльності підприємств нами запропонована

система показників екологічної ефективності лісозаготівельного виробництва, а також система заходів економічного стимулювання додержання екологічних стандартів.

4. ВИСНОВКИ

1. Виконаний аналіз екологічного стану лісів Львівської області свідчить про високий рівень шкідливого впливу на природне середовище, який постійно зростає. Одним з основних винуватців цього впливу є лісопромислове виробництво. При цьому лісозаготівельні підприємства не несуть практично ніякої економічної відповідальності в умовах неконтрольованості й відсутності економічного механізму стимулювання зменшення шкідливого впливу на середовище. Екологічні витрати не враховуються у витратах виробництва продукції.

2. Для зменшення шкідливого впливу на ліси необхідно негайно ввести в дію систему платежів за екологічну шкоду в якості ринкового інструменту ефективного регулювання стану навколишнього середовища. У зв'язку з цим необхідно розрізняти ту частину екологічних витрат, яка відповідає гранично допустемому рівню екологічної шкоди і повинна відноситися на собівартість продукції, і ту, яка відповідає понаднормативному рівню шкоди і повинна покриватися за рахунок прибутку винуватця.

3. Запровадження методики визначення плати за екологічну шкоду, яка завдається лісам, і нормативів плати дозволить більш ефективно впливати на поведінку винуватця шкоди. Так, при врахуванні екологічних витрат ДЛГО "Львівліс", пов'язаних з заготівлею 1 м³ деревини в його ціні в 1994 р. планова собівартість збільшиться на 1%, прибуток зменшиться

на 23.8%.

4. Рекомендації щодо обліку екологічної шкоди і екологічних витрат, а також економічного стимулювання додержання екологічних стандартів у лісозаготівельному виробництві сприятимуть формуванню економічного механізму раціонального природокористування в Україні, вдосконаленню планування і обліку витрат виробництва продукції.

Основні положення дисертації викладені у таких роботах:

1. Сиякевич І.М., Врублевська О.В. Класифікація екологічних витрат виробництва / Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість. Вип.23. Львів: вид-во "Світ", 1992. 0.2 др.ар.

2. Врублевська О.В. Екологічна шкода, її класифікація та трансформація в економічну / Деп. в ДНТБ України. № 1287-Ук93. 0.4 др.ар.

3. Врублевська О.В. Методика визначення плати за екологічну шкоду в лісозаготівельному виробництві / Деп. в ДНТБ України. №1449-Ук94. 0.82 др.ар.

4. Сиякевич І.М., Врублевская Е.В. Возмещение экологического ущерба как элемент платности лесопользования / Лесной журнал. №-6, 1993. 0.26 п.л.

Врублевская В.В. Экологические издержки лесозаготовительного производства (на примере комплексных лесных предприятий Львовской области).

Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.08.01 - экономика природных ресурсов и природопользования, Украинский государственный лесотехнический университет, Львов, 1996.

В диссертации рассматривается теоретическая концепция эколого-экономического ущерба, экологических издержек производства. Предлагается методика определения платы за экологический ущерб в лесозаготовительном производстве и нормативы платы.

Vrublevska O.V. Ecological costs in logging production (based on the complex forest enterprises of Lviv region).

Manuscript.

Thesis for a master degree of economic sciences, speciality 08.08.01 - economics of the natural resources and nature usage, Ukrainian State University of Forestry and Wood Technology, Lviv, 1996.

The thesis deals with a theoretical conception of ecological-economic damage, ecological costs of production. Methods of payment determination for the ecological damage in logging production are proposed, as well as rates of payment, a system of ecological efficiency indices of logging production, and methods of economic incentives for rational use.

Ключові слова:

екологічні витрати, лісозаготівельне виробництво.

Ротапринт ЛьЦНТЕІ Замовлення 214 Тираж 100

AB 32.740

AB 32.740